НІВА

V ГОД ВЫДАННЯ № 7 (207)
14 ЛЮТЫ 1960 г.
БЕЛАСТОК

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА
Цана 60 гр. Cena 60 gr.

ПЕРАДЗ'ЕЗДАЎСКАЯ ДЫСКУСІЯ

ПРАШУ РАЗВАЖЫЦЬ

Хачу выказаць сваё меркаванне наконт арганізацыйнай структуры і дзейнасці Беларускага грамадска - культурнага таварыства.

Як вядома, да гэтага часу ў павятовых аддзелах нашага Таварыства працавалі штатныя сакратары праўленняў аддзелаў. У Галоўным праўленні БГКТ апрача штатнага старшыні і сакратара было яшчэ два інструктары, якія кантралявалі працу сакратароў павятовых маю думку, дзіўным было б прызначыць асобную інструктарскую сілу на Дубровскі павет, дзе тэрыторыя, заселеная беларускім насельніцтвам невялікая. Гэтае самае можна сказаць і аб Сямяціцкім павеце.

А адзін інструктарскі штат, які ў выніку такога падзелу застаўся б вольным, прапаную пакінуць для цэнтральнай працы ў Галоўным праўленні БГКТ і для кіравання бягучай дзейнасцю гарадскіх аддзелаў БГКТ і асабліва прапагандаванне «Нівы»; асноўны інструктаж беларускіх мастацкіх гурткоў і кіраванне іх арганізацыйна - практычнымі пачынаннямі; супрацоўніцтва з інспектаратамі асветы пры арганізаванні павятовых аглядаў мастацкіх гурткоў і павятовых канферэнцый настаўнікаў беларускай мовы; праўленне пастаянная зацікаўленасці беларускім чытальніцтвам.

А інструктару для цэнтраль-

(Працяг на стар. 2)

Новыя вершы

МАКСІМ ТАНК

ПЕЧ

Сябры мае, ці засыналі калі вы
На печы, пад спеў цвыркуна сіратлівы?
Ці бачылі, як маці ранняй часінай,
Узяўшы смалісты агарак лучыны,
Схіліўшыся, дзьме на вуголле ў пяколку,
Пакуль яно не разгарыцца вясёлкай?
Ці грэлі вы змерзлыя рукі ля печы
Пад гукі і казак і песень спрадвечных.
Загледзеўшыся, як агонь весяліцца
І скача па дровах жаўтою, сініцай?
А бачылі, як у гаршках закіпае
Бацвінне ці бульба — і пена шугае?
Як пражыцца боб і гарох на патэльні,
Пякуцца бліны з караваем вясельным?
Як сушацца ягады, зёлкі, з грыбамі —
Тугімі, паджарымі баравікамі?..
Я мог бы, сябры, звонкай одаю нават
Ці нейкай паэмай печ хатнюю ўславіць.
І ўсё ж я шкадую, што з доменнай печчу
Я меў мімалётную толькі сустрэчу.
Напэўна, была б мая песня званчэйшай,
На тоны руды залатой багацейшай.

РОДНЫЯ КРАЯВІДЫ

Супрасль у Гарадку. Фота — С. Кішыцкі

аддзелаў. У канцы 1959 года штаты сакратароў праўленняў павятовых аддзелаў ліквідаваны. Сакратары не здалі экзамену ў практычнай, канкрэтнай дзейнасці. Замест гэтага створана пяць штатаў інструктараў Галоўнага праўлення БГКТ.

У сувязі з гэтым прашу разважыць такую прапанову.

Перш за ўсё лічу патрэбным, каб працу інструктароў падзяліць на наступныя раёны (падаю паветамі): Саколка — Дуброва, Беласток, Гайнаўка і Бельск — Сямяцічы. Як бачым, вылучаюцца тут чатыры раёны інструктарскай працы. Бо на у Беластоку і Варшаве.

Што магу сказаць на апраўданне прапанаванай мною арганізацыйнай структуры БГКТ?

Штат інструктара Галоўнага праўлення даволі высокі. Гэта дазваляе ангажаваць да працы асоб з высокім інтэлектуальным узроўнем, якія патрапяць знайсці выхад з любога становішча. Іх выключным абавязкам была б арганізацыйная дапамога гурткам БГКТ і падсоўванне ім праблематыкі дзейнасці; сувязь з беларускім настаўніцтвам на штодзень, асабліва з настаўнікамі беларускай мовы; кальпартаж выданняў най працы ў Галоўным праўленні БГКТ хіба таксама не ўдалося б «прасядзець» толькі сваіх восем гадзін працоўнага дня. Мае знаёмыя — дыскутанты, з якімі я дзяліўся сваімі думкамі, прапануюць назваць яго (аднаасабовым) «аддзелам прапаганды». Пры цяперашніх аспірацыях БГКТ гэтаму «аддзелу прапаганды» было б, як кажуць, дай Божа вытрымаць! Перадусім праца з Беларускім літаратурным аб'яднаннем, Беларускім мастацкім аб'яднаннем, Беларускім навуковым гуртком. Беларускай секцыяй

(Працяг на стар. 2)

ЛЮДЗІ і МІКРОБЫ

За горадам, на прасторнай плошчы, агароджанай драцяной сеткай, стаяць, аддаленыя адзін ад другога на некалькі сот метраў два аднапавярховыя будынкі. У адным з іх ужо працуюць, другі, які мяне цікавіць, стаіць яшчэ пусты. Суправаджае мяне па ім тав. Аляксей Ажэхоўскі, сакратар мясцовай партыйнай арганізацыі. На першы позірк відаць нядбайнае выкананне апрацоўчых работ: драўляная абсталёўка дрэнна пагэблявана, усё, што памалёванае, выглядае гідка, паркет у некаторых месцах ужо павыпінаўся, а яшчэ не быў гэбляваны.

— Справа цягнецца ўжо два гады, — кажа тав. Ажэхоўскі. У 1958 годзе дзяржава дала сродкі на адаптацыю, а Павятовае рамонтна - будаўлянае прадпрыемства ў Бельску - Падляскім узялося выканаць рамонт, але да гэтых пор не можа закончыць гэтай працы.

— Чаму? — пытаю.

— Бо так працуюць.

КЛОПАТЫ ДЫРЭКТАРА

— Чаму так доўга працягваецца тэрмін здачы для карыстання заразнага аддзела?—пытаю дырэктара бальніцы д-ра Пухнарэвіча. Дырэктар адказвае коратка і рашуча:

— Нядбайнасць фірмы, якая праводзіць рамонт, але гэта пакуль што агульная з'ява. Напрыклад, у Белавежы будуюць бальніцу ўжо тры гады. Наш заразны аддзел за месяц, думаю, пачне працаваць. Ён ужо гатовы, чакаем толькі на выканчэнне ачышчальні нечысці, без якой мы не можам палажыць туды хворых. Маем і іншыя клопаты, якія перашкаджаюць нам у працы. Галоўная частка нашай бальніцы аддалена адсюль на 2 км. Гэтую адлегласць трэба штодзень праходзіць па некалькі разоў, а нашыя сродкі руху — гэта уласныя ногі і конь з брычкай, ці санямі. Гэтыя конь, акрамя нас, павінен перавесці прадукты, лякарствы і хворых на рэнтген, бо на месцы маем толькі малы рэнтгенаўскі апарат.

(Працяг на стар. 3)

ПРАЦУ РАЗВАЖЫЦЬ

(Працяг са стар. 1)

Польскага людазнаўчага таварыства і радыёвяшчаннем БГКТ праз радыёвузлы. Хтось наіўны скажа: — хай працуюць тыя, які лічацца членамі гэтых аб'яднанняў! Увядзенне гэтых слоў у практыку раўнялася б аўтаматычнай «смерці» гэтых творчых арганізацый. Арганізацыйнае заангажаванне БГКТ да дзейнасці гэтых творчых арганізацый лічу бяспрэчнай патрэбай. Якія-небудзь сумненні лічу у гэтым выпадку проста смешнымі.

Далей. Ці не трэба паставіць на належным узроўні правядзенне традыцыйных Дзён асветы, кніжкі і друку? Арганізатар — «аддзел прапаганды».

«Аддзелу прапаганды» патрэбным было б «прычапіць» арганізацыю культурна - асветных курсаў, аднаднёвых семінараў для кіраўнікоў мастацкіх гурткоў у паветах. Бо з гэтымі справамі было дагэтуль шмат арганізацыйных клопатаў.

Была б аказія вельмі сур'ёзна патрактаваць справу беларускага чытальніцтва. Ваяводская бібліятэка безупынна звяртаецца па гэтаму пытанню за дапамогай. Арганізуюцца лектараты беларускай мовы для вясковых бібліятэкараў і тыднёвыя штогадовыя семінары.

А ці ж не было б абавязкам «аддзела прапаганды» наладзіць рытмічную выдавецкую справу. Лічу неабходным аднавіць рэдагаванне «Інфармацыйнага бюлетэня ГП БГКТ», лічу рэальным перадаць яму ўсе выдавецкія справы ГП БГКТ у арганізацыйным сэнсе.

Ну, даволі гэтых вылічэнняў. Здаецца, што гэты штат крыху апраўдваў і хіба някепска было б зрабіць з яго «аддзел прапаганды».

Справядлівымі з'яўляюцца заўвагі тых людзей, якія гавораць, што наша праца з масамі надзвычай павярхоўная.

Два гады працы сакратароў праўленняў павятовых аддзелаў не далі спадзяванага эфекту. Культурна - асветны ўзровень варункаў, у якіх мы працуем, апярэдзіў узровень нашай дзейнасці. Новыя інструктарскія сілы пры ГП БГКТ павінны запоўніць гэту «шчыліну».

Але аспірацыі нашага Таварыства не павінны канчацца на мастацкім гуртку! Гэта напэўна! Праца з шматлікай беларускай інтэлігенцыяй чакае афіцыяльнага прызнання ў сістэме дзейнасці БГКТ, у форме сістэматычнай працы з ёю. А гэта дасць магчымасць падказаць вёсцы новыя формы жыццёвага зацікаўлення, прамовіць да вёскі яе роднай беларускай мовай, зацікавіць мастацкім і эстэтычным густам, сваёй народнай культурай і фальклорам палюбіць сваё роднае слова і літаратуру, паказаць свой край, павучыцца лепшай гаспадаркі.

Нашае Таварыства з'ўляецца верным памочнікам дзяржавы ў рэалізацыі агульнанароднага будаўніцтва. Але гэта зусім не значыць, што Таварыства мае быць яшчэ адным лішнім інтарасантам у пачакальнях рад нарадовых. Яго роля— выкрываць і кіраваць нацыянальнымі рэзервамі, дзеля павышэння культуры мас, эстэтыкі жыцця, навуковых ведаў, зацікаўленнем да літаратуры і г. д.

І тут узнікае новае заданне БГКТ на сучасным этапе — прыцягнуць да дзейнасці беларускую інтэлігенцыю.

САКРАТ ЯНОВІЧ
Ст. інструктар ГП БГКТ

(Пачатак у папярэднім нумары)

НОВЫЯ ДАКУМЕНТЫ АБ ШТО НАМ ФАШЫСЦ

ДА РАШЭННЯ ПОЛЬСКАГА ПЫТАННЯ

Колькасць палякаў складае прыблізна 20 — 24 мільёны чалавек. З усіх народаў, якія падлягаюць, згодна з планам, перасяленню, палякі з'яўляюцца найбольш варожа настроенымі да немцаў, колькасна самым большым і таму самым небяспечным народам.

План прадугледжвае высяленне 80—85 працэнтаў палякаў, г. зн. з 20 або 24 мільёнаў палякаў 16—20,4 мільёна падлягаюць высяленню, у той час як 3—4,8 мільёна павінны будуць застацца на тэрыторыі, заселенай нямецкімі каланістамі. Гэтыя прапанаваныя галоўным упраўленнем імперскай бяспекі лічбы разыходзяцца з данымі імперскага камісара па справах умацавання нямецкай расы аб колькасці прыгодных для анямечвання, расава паўнацэнных палякаў. Імперскі камісар па справах умацавання нямецкай расы на падставе праведзенага ўліку сельскага насельніцтва абласцей Данцыг — Заходняя Прусія і Варты ацэньвае долю прыгодных для анямечвання жыхароў у 3 працэнты. Калі ўзяць гэты працэнт за аснову, то колькасць палякаў, падлягаючых высяленню, павінна скласці нават больш чым 19—23 мільёны...

Я магу згадзіцца з тым, што на велізарных прасторах заходнесібірскага стэпу з яго чарназёмнымі абласцямі змогуць пасяліцца значна больш чым 20 мільёнаў чалавек, пры ўмове правядзення планамернага засялення.

Зусім зразумела, што польскае пытанне нельга вырашыць шляхам ліквідацыі палякаў, падобна таму, як гэта робіцца з яўрэямі. Такое вырашэнне польскага пытання заплямiла б на вечныя часы сумленне нямецкага народа і пазбавіла б нас сімпатыі ўсіх, тым больш што і іншыя суседнія з намі народы пачалі б апасацца, што калі - небудзь іх напаткае такі ж лёс. На маю думку, вырашыць польскае пытанне трэба так, каб пры гэтым звесці да мінімуму памянёныя мною вышэй палітычныя ўскладненні. Яшчэ ў сакавіку 1941 года я выказаў у адным мемарандуме пункт гледжання, што польскае пытанне можна часткова вырашыць шляхам больш або менш добраахвотнага перасялення палякаў за акіян. Як мне пазней стала вядома, міністэрства замежных спраў не без цікавасці адносіцца да ідэі магчымага частковага вырашэння польскага пытання з дапамогай перасялення палякаў у Паўднёвую Амерыку, асабліва ў Бразілію. На маю думку, трэба дабівацца таго, каб пасля заканчэння вайны культурныя, а часткова і іншыя слаі польскага народа, непрыгодныя для анямечвання па расавых або палітычных прычынах, эміграваліб у Паўднёвую Амерыку, а таксама ў Паўночную і Цэнтральную Амерыку...

Перасяліць мільёны небяспечных для нас палякаў, шляхам іх эміграцыі ў Паўднёвую Амерыку, асабліва Бразілію, зусім магчыма. Пры гэтым можна было б паспрабаваць шляхам абмену вярнуць паўднёваамерыканскіх немцаў, асабліва з Паўднёвай Бразіліі, і пасяліць іх у новых калоніях, напрыклад, у Таўрыі, Крыме, а таксама ў Прыдняпроўі, паколькі цяпер ідзе гутарка аб засяленні афрыканскіх калоній імперыі...

Пераважная большасць непажаданых у расавых адносінах палякаў павінна быць перасялена на ўсход. Гэта датычыць галоўным чынам сялян, сельскагаспадарчых рабочых, раменікаў і інш. Іх спакойна можна будзе рассяліць на тэрыторыі Сібіры...

Калі Кузнецкая, Новасібірская і Карагандзінская прамысловыя вобласці пачнуць працаваць на поўную магутнасць, запатрабуецца велізарная колькасць рабочай сілы, асабліва тэхнічных работнікаў. Чаму б валонскім інжынерам, чэшскім тэхнікам, венгерскім камерсантам і ім падобным не працаваць у Сібіры? У такім выпадку можна было б па праву гаварыць аб рэзервовай еўрапейскай тэрыторыі для каланізацыі і здабычы сыравіны. Тут бы еўрапейская ідэя мела б сэнс ва ўсіх адносінах, у той час, як на тэрыторыі прызначанай для нямецкай каланізацыі яна была б небяспечна для нас, таму што ў такім выпадку гэта азначала б прынцце намі ў сілу логікі рэчаў ідэі расавага змешвання народаў Еўропы...

Трэба яшчэ раз падкрэсліць, што Сібір з'яўляецца адным з фактараў, які пры правільным яго выкарыстанні мог бы адыграць рашучую ролю ў пазбаўленні рускага народа магчымасці аднавіць сваю магутнасць.

ДА ПЫТАННЯ АБ УКРАІНЦАХ

Па плану галоўнага ўпраўлення імперскай бяспекі на тэрыторыю Сібіры павінны быць пераселены таксама заходнія ўкраінцы. Пры гэтым прадугледжваецца перасяленне 65 працэнтаў насельніцтва. Гэтая лічба значна ніжэйшая, чым працэнт польскага насельніцтва, якое падлягае высяленню...

ДА ПЫТАННЯ АБ БЕЛАРУСАХ

Згодна з планам, прадугледжваецца высяленне 75 працэнтаў беларускага насельніцтва з займаемай ім тэрыторыі. Значыць, 25 працэнтаў беларусаў па плану галоўнага ўпраўлення імперскай бяспекі падлягаюць анямечванню...

Непажаданае ў расавых адносінах беларускае насельніцтва будзе яшчэ на працягу многіх год знаходзіцца на тэрыторыі Беларусі. У сувязі з гэтым прадстаўляецца вельмі неабходным па магчымасці больш старанна ада-

ЗАХАВАННЕ МІРУ — САМАЯ БЛАГАРОДНАЯ ЗАДАЧА

4 лютага ў Маскве адбылася нарада Палітычнага дарадчага камітэта арганізацыі Варшаўскага пакта.

Маскоўская нарада закончылася падпісаннем дэкларацыі, змест якой абляцеў увесь свет, выклікаючы розныя, у залежнасці ад месца, каментарыі. Нічога дзіўнага. Дэкларацыя з'яўляецца дакументам, які дае глыбокую ацэнку існуючага міжнароднага становішча па поглядам сацыялістычных краін.

У фармаванні мірных міжнародных адносін выдатную ролю адыгралі праведзеныя да гэтага часу размовы паміж кіраўнікамі паасобных краін, і то не толькі вялікіх дзяржаў. Маскоўская дэкларацыя ўказвае на візіт прэм'ера Хрушчова ў Злучаных Штатах і яго размовы з прэзідэнтам Эйзенхаўэрам, на цяперашні візіт прэзідэнта Італіі Гронхі ў Савецкім Саюзе і пазнейшыя сустрэчы кіраўнікоў вялікіх дзяржаў у Парыжы. Дэкларацыя гаворыць аднак і аб развіцці міжнародных кантактаў Польшчы, Чэхаславакіі, ГДР, Румыніі з такімі краінамі як: Індыя, Інданэзія, Бірма, Камбоджа ітд.

Дэкларацыя звяртае ўвагу на шмат іншых праяў паляпшэння адносін.

З часоў узнікнення арганізацыі Варшаўскага пакта колькасць узброеных сіл краін-членаў гэтай арганізацыі, паменшылася на 2 млн. 596,5 тыс. людзей. У сучасны момант як вынік аднабаковай рэдукцыі арміі СССР, лік гэты складае 3 млн. 796,5 тыс. чалавек. Ці ж патрэбны яшчэ больш канкрэтныя доказы мірных імкненняў сацыялістычных краін?

Нажаль, услед за нашымі мірнымі намаганнямі не ідуць заходнія краіны. У Злучаных Штатах Амерыкі гаворыцца сёння аб неабходнасці аднавіць атамныя выпрабаванні, нягледзячы на тое, што канферэнцыя атамнага клуба ў Жэнева працягваецца і надалей. Прэзідэнт ЗША выказаўся за магчымасцю пераказання атамнай зброі сваім заходнееўрапейскім саюзнікам. У практыцы гэта абазначае стварэнне магчымасцей вытворчасці атамных бомб у ГФР, якая ўжо сёння з'яўляецца ачагам найбольшай небяспекі ў Еўропе.

У сувязі з тым на Маскоўскай нарадзе праведзена падрабязны абмен поглядаў у справе Нямеччыны. Кожнаму кідаецца ў вочы факт, што ўзбраенне ГФР з дня на дзень павялічваецца.

У той час, калі ГДР агранічыла колькасць сваіх узброеных сіл да 90 тыс. чалавек, ГФР мае сёння 240 тыс. салдат, а ў канцы бягучага года лік іх узрасце да 300 тыс. Гэта армія, якая ўжо цяпер забяспечана навейшым аружжам, якое несумненна прызначана толькі ў агрэсіўных мэтах. Агрэсіўны характар заходненямецкай дзяржавы вынікае таксама з яе загранічнай палітыкі. Бонскі ўрад адкідае ўсялякую магчымасць развязкі германскай праблемы дарогай прыняцця мірнага дагавору з існуючымі германскімі дзяржавамі; адкідае магчымасць падпісання статуса вольнага горада для заходняга Берліна. Бонскі ўрад у канцы не выракся яшчэ дагэтуль сваіх тэрытарыяльных прэтэнсій адносна сацыялістычных краін. Нічога тады дзіўнага, што ў такіх умовах, дзяржавы - члены Варшаўскага пакта прадбачваюць магчымасць аднабаковага падпісання мірнага трактату з ГДР.

Зразумела, што вырашэнне германскай справы будзе залежаць ад рэзультатаў канферэнцыі кіраўнікоў урадаў вялікіх дзяржаў, якая пачнецца 24 мая г. г. у Парыжы. Дэкларацыя дзяржаў — членаў Варшаўскага пакта выказвае погляд, што на гэтай канферэнцыі павінны разглядацца наступныя справы: агульнае і цалкавітае раззбраенне, мірны трактат з Германіяй, разам са справай стварэння вольнага горада - заходняга Берліна; забарона атамных выпрабаванняў і суадносіны паміж Усходам і Захадам.

Няма цяпер больш важных спраў, якія маглі б непакоіць палітыкаў вышэйшай рангі. Сацыялістычныя краіны, падпісваючы Маскоўскую дэкларацыю справядліва тады сцвердзілі на заканчэнне: «у сучасны перыяд дзяржавы не маюць і не могуць мець больш высокароднай задачы, як справа гарантыі трывалага міру ва ўсім свеце».

У. ЛАЗІНСК

брацъ беларусаў нардычнага тыпу, прыгодных па расавых прыкметах і палітычных меркаваннях для анямечвання, і адправіць іх у імперыю з мэтай выкарыстання ў якасці рабочай сілы...

Наступным пытаннем з'яўляецца пытанне аб месцы для перасялення беларусаў, непрыгодных у расавых адносінах для анямечвання. Згодна з генеральным планам, яны павінны быць таксама пераселены ў Заходнюю Сібір...

ДА ПЫТАННЯ АБ БУДУЧЫМ АБЫХОДЖАННІ З РУСКІМ НАСЕЛЬНІЦТВАМ

Цяпер можна з упэўненасцю сказаць, што нашы ранейшыя антрапалагічныя звесткі аб рускіх, не гаворачы ўжо аб тым, што яны былі вельмі няпоўнымі і застарэлымі, у значнай ступені няправільныя. Гэта ўжо адзначалі восенню 1941 года прадстаўнікі ўпраўлення расавай палітыкі і вядомыя нямецкія вучоныя. Гэты пункт гледжання яшчэ раз быў пацверджан прафесарам доктарам Абелем, былым 1-м асістэнтам прафесара Е. Фішара, які зімой гэтага года па даручэнню вярхоўнага галоўнакамандавання ўзброеных сіл праводзіў падрабязныя антрапалагічныя даследванні

ГІТЛЕРАЎСКІМ ПЛАНЕ „ОСТ"

РЫХТАВАЛІ КІЯ КАТЫ

рускіх...

Абель бачыў толькі наступныя магчымасці вырашэння праблемы: або поўнае знішчэнне рускага народа, або анямечванне той ягоársткі, якая мае яўныя прыкметы нардычнай расы. Гэтыя вельмі сур'ёзныя палажэнні Абеля заслугоўваюць вялікай увагі. Гутарка ідзе не толькі аб разгроме дзяржавы з цэнтрам у Маскве. Дасягненне гэтай гістарычнай мэты ніколі не азначала б поўнага вырашэння праблемы. Справа заключаецца хутчэй за ўсё ў тым, каб разграміць рускіх як народ, раз'яднаць іх. Толькі калі гэтая праблема будзе разглядацца з біялагічнага, асабліва з расава - біялагічнага пункту гледжання, і калі ў адпаведнасці з гэтым будзе праводзіцца нямецкая палітыка ва ўсходніх раёнах, паявіцца магчымасць ліквідаваць небяспеку, якую мае для нас рускі народ.

Прапанаваны Абелем шлях ліквідацыі рускіх як народа, не гаворачы ўжо аб тым, што яго ажыццяўленне наўрад ці было б магчыма, не падыходзіць для нас таксама па палітычных і эканамічных меркаваннях. У такім выпадку трэба ісці рознымі шляхамі, каб вырашыць рускую праблему. Гэтыя шляхі коратка заключаюцца ў наступным:

А) Перш за ўсё трэба прадугледзець раздзяленне тэрыторыі, насяляемай рускімі, на розныя палітычныя раёны з уласнымі органамі кіравання, каб забяспечыць у кожным з іх адасобленае нацыянальнае развіццё...

Як на Урале, так і на Каўказе існуе шмат розных народнасцей і моў. Будзе немагчыма, а палітычна, напэўна, і няправільна рабіць асноўнай мовай на Урале татарскую або мардоўскую, а на Каўказе, скажам, грузінскую мову. Гэта магло б выклікаць раздражненне ў іншых народаў гэтых абласцей. Таму варта падумаць аб увядзенні нямецкай мовы ў якасці мовы, якая звязвае ўсе гэтыя народы... тым самым нямецкі ўплыў на ўсходзе значна павялічыўся б. Трэба таксама падумаць аб аддзяленні Паўночнай Расіі ў адміністрацыйных адносінах ад тэрыторый, якія знаходзяцца пад кіраўніцтвам імперскага камісарыяту па справах Расіі... Не трэба адвяргаць думку аб пераўтварэнні гэтага раёна ў будучым у вялікагерманскі каланіяльны раён, таму што яго насельніцтва яшчэ ў большай ступені мае прыкметы нардычнай расы. У цэлым у астатніх цэнтральных абласцях Расіі палітыка асобных генеральных камісарыятаў павінна быць накіравана па магчымасці на раз'яднанне і адасобленае развіццё гэтых абласцей.

Б) Другім сродкам, яшчэ больш дзейсным, чым мерапрыемствы, указаныя ў пункце «А», з'яўляецца аслабленне рускага народа ў расавых адносінах. Анямечванне ўсіх рускіх для нас немагчыма і непажадана з расавага пункту гледжання. Што, аднак, можна і трэба зрабіць, дык гэта аддзяліць наяўныя ў рускім народзе нардычныя групы насельніцтва і зрабіць іх паступовае анямечванне...

Важна, каб на рускай тэрыторыі насельніцтва ў сваёй большасці складалася з людзей прымітыўнага паўеўрапейскага тыпу. Яно не дасць шмат клопатаў для германскага кіраўніцтва. Гэтая маса расава непаўнацэнных, тупых людзей мае патрэбу, як сведчыць векавая гісторыя гэтых абласцей, у кіраўніцтве.

В) Ёсць шмат шляхоў для падрыву біялагічнай сілы народа...

Мэтай нямецкай палітыкі ў адносінах да насельніцтва на рускай тэрыторыі будзе з'яўляцца давядзенне нараджаемасці рускіх да больш нізкага ўзроўню, чым у немцаў. Тое ж самае адносіцца, між іншым, да надзвычай пладавітых народаў Каўказа, а ў будучым часткова і да Украіны. Для таго, каб пазбегнуць ва ўсходніх абласцях непажаданага для нас павелічэння колькасці насельніцтва, настойліва неабходна пазбягаць на ўсходзе ўсіх мер, якія мы ўжывалі для павелічэння нараджаемасці ў імперыі. У гэтых абласцях мы павінны свядома праводзіць палітыку на скарачэнне насельніцтва. Сродкамі прапаганды, асабліва праз прэсу, радыё, кіно, лістоўкі, кароткія брашуры, даклады і да т. п., мы павінны пастаянна ўнушаць насельніцтву думку аб тым, што шкодна мець шмат дзяцей.

Трэба прапагандаваць таксама дабраахвотную стэрылізацыю, не дапускаць барацьбы за зніжэнне смяротнасці дзяцей, не дазваляць навучання маці догляду грудных дзяцей і прафілактычным мерам супраць дзіцячых хвароб. Трэба скараціць да мінімуму падрыхтоўку рускіх урачоў па гэтых спецыяльнасцях, не аказваць ніякай падтрымкі дзіцячым садам і іншым падобным установам. Побач з правядзеннем гэтых мерапрыемстваў у галіне аховы здароўя, не павінна чыніцца ніякіх перашкод разводам. Не павінна аказвацца дапамога пазашлюбным дзецям. Не трэба дапускаць якіх - небудзь падатковых прывілей для многадзетных, не аказваць ім грашовай дапамогі ў выглядзе надбавак да заработнай платы...

Для нас, немцаў, важна аслабіць рускі народ у такой ступені, каб ён не быў больш у сілах перашкодзіць нам устанавіць нямецкае панаванне ў Еўропе. Гэтай мэты мы можам дабіцца вышэй паказанымі шляхамі...

ДА ПЫТАННЯ АБ ЧЭХАХ

Паводле існуючых у цяперашні час поглядаў, большая частка чэхаў, паколькі яны не выклікаюць апасенняў у расавых адносінах, падлягаюць анямечванню. Анямечванню падлягае каля 50 працэнтаў усяго чэшскага насельніцтва. Калі зыходзіць з гэтай лічбы, то застанецца яшчэ 3,5 мільёна чэхаў, не прадугледжаных для анямечвання, якія павінны быць паступова выдалены з тэрыторыі імперыі...

Трэба падумаць аб тым, каб перасяліць гэтых чэхаў у Сібір, дзе яны растворацца сярод сібіракоў і тым самым будуць садзейнічаць далейшаму аддаленню сібіракоў ад рускага народа...

Разгледжаныя вышэй праблемы велізарныя па сваіх маштабах. Але было б вельмі небяспечна адмовіцца ад вырашэння іх, аб'явіўшы іх неажыццявімымі або фантастычнымі. Будучая нямецкая палітыка ў адносінах да ўсходу пакажа, ці сапраўды мы поўныя волі забяспечыць трывалую аснову працяглага існавання Трэцяй імперыі. Калі Трэцяя імперыя павінна існаваць тысячы год, то нашы планы павінны быць распрацаваны на цэлыя пакаленні... А гэта азначае, што расава - біялагічная ідэя павінна мець рашаючае значэнне ў будучай нямецкай палітыцы. Толькі тады мы зможам забяспечыць будучае нашага народа.

ДОКТАР ВЕТЦЭЛЬ

Дырэктар Ліцэя Яраслаў Васільевіч Кастыцэвіч як ветлівы гаспадар сардэчна вітаў прыбыўшых гасцей, запрошаных на ёлку.

Фота — П. Чэрнякевіч

ЛЮДЗІ І МІКРОБЫ

(Працяг са стар. 1)

Ёсць тут у нас месца і камплет добрага абсталявання для лабараторыі. Няма толькі лабаранта. Пагэтаму ўсе аналізы вымушаны мы рабіць у цэнтральным будынку. Гэта вельмі ўскладняе працу.

ДЗЕ КААРДЫНАЦЫЯ?

— Прычыны розныя, — адказвае загадчык гаспадаркай бальніцы грам. Харытон на пытанне, якое паставіў я дырэктару. — Найперш не было дакументацыі, потым пачаліся цяжкасці з адшуканнем выканаўцы. Рамонтныя работы не аплачваюцца і прадпрыемствы неахвотна бяруцца за іх праўядзенне.

Калі Павятовае рамонтна - будаўнічае прадпрыемства — аддзел у Гайнаўцы — падпісала з намі кантракт і ў лістападзе 1958 года пачало працы і выканала іх па існуючай дакументацыі, санітарна - эпідэміялагічная камісія прызнала неадпаведным для патрэб заразнага аддзела распланаванне сярэдзіны будынка і дрэннае выкананне ўсіх дзвярэй. Трэба было спыніць працы і дакументацыю выслаць да дапаўнення ў бюро праектаў Міністэрства здароўя, а потым усё перарабляць. Але найважнейшае — гэта пастаянны недахоп розных патрэбных матэрыялаў. Кіраўнік аддзела ўпамянутага прадпрыемства грам. Паленік б'ецца дасло́ўна за кожную часць. Цэнтраля ў Бельску абыходзіцца са сваім аддзелам у Гайнаўцы, як мачыха з няродным дзіцём. Зараз аддзел у Гайнаўцы маюць зусім ліквідаваць, а тады рамонты будуць працягвацца яшчэ даўжэй.

Нядаўна ў будынку, у якім будзе змяшчацца заразны аддзел, здарылася аварыя. У сістэме цэнтральнага агравання раптам узрос ціск вады, з-за чаго выскачыў клапан вертыкальнай трубы і вада заліла частку пакояў. Трэба было там змяняць паркет. Прадпрыемства зрабіла гэта за свае грошы. Будынак у такім стане як зараз быў гатовы ўжо ў чэрвені 1959 года.

— Чаму ж тады да гэтых пор няма там хворых? — пытаю.

— Не закончана яшчэ ачышчальня нечысцяў.

— Па якой прычыне?

— Без тэхнічнай дакументацыі ніякае прадпрыемства не возьмецца за працу, а дакументацыю мы атрымалі толькі ў жніўні 1959 года.

— Чаму не разам з дакументацыяй на заразны аддзел?

— Бо на пачатку ачышчальня нечысці не планавалася. Цяпер работы пры яе пабудове ўжо канчаюцца і хутка можна будзе ў заразным аддзеле змяшчаць хворых.

— Колькі да гэтага часу каштавала адаптацыя заразнага аддзела?

Кіраўнік выцягвае каштарысы і, падлічыўшы, адказвае:

— Разам 408 тысяч злотых.

ЯК ДЫРЭКТАР

Дзякуючы ветлівасці кіраўніка Харытона, 2 км. дарогі з адміністрацыі бальніцы да яго аддзела і станцыі хуткай дапамогі праязджаю санкамі. Цягне гэты самы конь, які служыць і дырэктару. Паездка вельмі прыемная, толькі вушы і ногі мерзнуць. Але, думаю, што гэта яшчэ не прычына, каб на чатыры гады намагання дырэкцыі бальніцы аб прызнанні ёй фурганеткі, станцыя санітарнага табора ў Беластоку ўпарта адказвала: — не. **Пры такіх умовах працы, як у дырэкцыі гайнаўскай бальніцы, якісьці самацяг неабходны.**

КРУТАЯ КАЛЬКУЛЯЦЫЯ

Працаўніца станцыі хуткай дапамогі гаворыць:

— У снежні 1959 г. было ў нас 19 выпадкаў захворвання, у тым ліку 10 заразных, у якіх мы адвозілі хворых непасрэдна ў Саколку і Беласток. У студзені гэтага года толькі да 19-га адвезлі мы ў Саколку і Беласток 21 хворага, у тым ліку 12 заразных.

Можна тады прыняць, што ў сярэднім у месяц перавозіце ў Беласток і Саколку 15 хворых. Колькі каштуе адзін такі пераваз карэткай хуткай дапамогі?

— Улічваючы ўсе выдаткі, — адказвае сакратар ПОП, тав. Ажэхоўскі, — будзе гэтага да 800 злотых на адзін праезд.

— Пры добрай арганізацыі працы і сапраўды гаспадарчым падыходзе да справы была б магчымасць ужо больш года карыстацца сваім заразным аддзелам.

— Напэўна так, — падцвярджае тав. Ажэхоўскі.

— І так, — працягваю сваю думку, — **расходвалі вы, як можна падлічыць, больш 200 000 зл. дзяржаўных грошай. Гэта толькі палавіна выдаткаў на адаптацыю заразнага аддзела. Без гэтага можна было б абыйсціся.**

— Гэта яшчэ не ўсё, — дадае тав. Ажэхоўскі.

— Падобныя выдаткі маем пры перавозе хворых на кансультацыі ў Беласток. У гэтым выпадку адзін пераваз каштуе каля 500 зл.

— Чаму хворых возіце на кансультацыі ў Беласток? Ці дактары - спецыялісты не маглі б прыязджаць да вас? — пытаю дырэктара бальніцы д-ра Пухнарэвіча.

— Афіцыяльная плата за кансультацыі, — выясняе дырэктар, — вельмі малая. Ніякі доктар не захоча за такую плату прыязджаць да нас. Іншых сродкаў на гэта не маем.

— Дык жа пераваз хворага ў Беласток каштуе больш-менш 500 зл. Ці не знайшоўся б спецыяліст, які за гэтую суму ахвотна прыязджаў бы да вас? — пытаю.

— Так, але гэта не нашыя грошы. За перавоз плаціць хуткая дапамога, а гэта ўжо іншы бюджэт.

АШЧАДНАСЦЬ НА ЗДАРОЎІ

— Вельмі часта здараецца так, — гаворыць шафёр са станцыі хуткай дапамогі ў Гайнаўцы, — што карэтка застрагне на дарозе, засыпанай снегам. Тады, нярэдка, больш ста метраў трэба пхаць яе рукамі, а хворага ж як найхутчэй трэба давезці да бальніцы. Такі выпадак меў я, напрыклад, з жанчынай, у якой было крывацячэнне. Колькасць такіх выпадкаў паменшылася б рады-

(Працяг на стар. 4)

ЛЮДЗІ і МІКРОБЫ

(Праця̆г са стар. 2)

кальна, калі б мы ездзілі ў зімовы час на спецыяльных, усюдыходных шынах. Станцыя санітарнага транспарта ў Беластоку рашуча адказвае ў прызначэнні ўсюдыходных шын. Гаворыць, што можам на звыклыя шыны накладаць ланцугі. Аднак жа ланцугі вельмі хутка псуюць шыны і ніякі шафёр не мог бы змясціцца ў лімітах праездаў, што непасрэдна абцяжарвае яго з фінансавага боку. **Усюдыходныя шыны ёсць. Атрымалі ўжо іх шафёры ПСС і хімічнага завода ў Гайнаўцы. Толькі мы, шафёры хуткай дапамогі, вымушаны яшчэ грэзнуць у снезе, а мы ж ездзім больш па бездарожжах, чым па шасэ.**

БОЯЗНЬ ГАСПАДАРЧАГА

Меў я ўжо пакінуць станцыю хуткай дапамогі, калі мяне паклікалі да тэлефона. Званіў гаспадарчы кіраўнік, грам. Харытон.

— **На Бога,** — гаварыў ён **— не пішыце аб усім гэтым, бо калі Павятовае рамонтна - будаўнічае прадпрыемства ў Бельску прачытае ваш артыкул, тады зусім не захоча з намі гаварыць, а мы па́інны правесці генеральны рамонт у старым будынку бальніцы і шукаем выканаўцы. Ніякае іншае прадпрыемства не возьмецца за гэтую працу.**

ЧЫМ ХУТЧЭЙ, ТЫМ ЛЕПШ

Павятовыя ўлады ў Гайнаўцы цешацца даверам сярод насельніцтва. Дзякуючы іх ініцыятыве і непасрэднай фінансавай дапамозе, бальніца ў Гайнаўцы атрымала, напрыклад, прыгожы, з сучасным абсталяваннем дзіцячы аддзел. Чаму ж тады мае месца гісторыя з заразным аддзелам? Ім жа будзе карыстацца насельніцтва некалькіх паветаў? Ці ж гэта мала важнае? Трэба чым хутчэй направіць становішча, каб мікробы скарыліся перад людзьмі.

ВІКТАР РУДЧЫК

ГЕОРГІ БРАНЦАЎ

Маёр Стажарац

ПЕРАКЛАД ХВЕДАРА АСІНІЧА

З ЖЫЦЦЯ ВЁСКІ

У ГАСЦЯХ У КАЗЛАХ

З правага боку чыгункі над маленькай рачушкай Белкай раскінулася невялікая беларуская вёска Казлы. У 1944 годзе гэтая чыгунка стала лініяй фронту. Вось тады згарэла вёска. Былі ахвяры і ў людзях.

Прайшлі гады і ваенныя раны вёска залячыла.

ГРАМАДСКІЯ ЧЫНЫ

Жыхары Казлоў пераканаліся падчас адбудовы сваёй вёскі, што ўзаемная дапамога і згуртаваная праца дае добрыя вынікі. Адны другім тады дапамагалі будаваць хаты, хлявы.

І гэтае пачуццё калектыўнасці, згуртаванасці дапамагло і пазней вырашаць і ліквідаваць супольныя вясковыя цяжкасці. Прыклада:

Быў ў Казлах кусок дарогі такой, што коні тапіліся ў балоце.

Жыхары Казлоў абмеркавалі на вясковым сходзе гэтую справу і пастанавілі наладзіць дарогу. Праз некалькі дзён старыя і малыя прыступілі да працы. І калі ласка. Усе задаволены, усім добра і пехатой ісці і фурманкай ехаць.

Таксама было і з меліярацыйным ровам. Бывала, каровы грузлі ў балоце на выгане і неаднойчы трэба было іх выцягваць. І зноў, пасля кароткай нарады, узяліся дружна ўсе гаспадары і за кароткі час выкапалі 300 метраў рову.

І далей. На падбелянскай дарозе неабходна было палажыць цамбравіны, каб не грузнуць у балоцістым месцы. І гэта таксама хутка было зроблена.

СЕЛЬГАСГУРТОК ДЗЕЙНІЧАЕ

Ужо два гады дзейнічае ў Казлах сельскагаспадарчы гурток, які паставіў сабе за мэту падняць на вышэйшы ўзровень сельскагаспадарчую вытворчасць. І так паступова пачалі ўваходзіць у вёску новыя метады сельскагаспадарчай працы. Не цэпам, а шырамалоткай пачалі гаспадары малаціць збожжа. Сеюць яго не рукою, а сеялкай. Гурткоўцы за масавае закладанне торфапераґнойных куп як узнагароду ад павятовых улад атрымалі сеялку да буракоў. Шырока сталі карыстацца агародным «апылячам» і «медляркай». У мінулым годзе купіў гурток і кукурузасеялку.

— Ніхто з нас не мог і падумаць, — гаварыць жанчыны ў Казлах, — што нашыя мужчыны пачнуць так цікавіцца сельскагаспадарчымі машынамі. А мужчыны ўсё большую зацікаўленасць праяўляюць да сельскагаспадарчых машын.

На адным з апошніх сходаў сельгасгуртка было вырашана купіць у 1960 годзе трактар і выслаць на курс трактарыстаў Міколу Сцепанюка.

ГУРТОК БГКТ

Ужо другі год дзейнічае ў Казлах гурток Беларускага грамадска - культурнага таварыства, які налічвае 25 членаў. Члены гуртка найбольш націск кладуць на прапаганду беларускіх часопісаў, беларускай мовы, прывіваюць любоў да СССР.

Нядаўна давялося мне быць на сходзе гуртка БГКТ. Прысутныя абмяркоўвалі магчымасці пабудовы вясковай святліцы. Дайшлі тады да вываду, што грамадскім чынам і асабістым укладам можна было б пабудаваць фундамент, сцэны, а нават пакрыць святліцу. Асаблівую зацікаўленасць гэтай справай выяўляю на сходзе солтыс і старшыня сельгасгуртка ў Казлах.

ПАЛЮБІЛІ САВЕЦКІЯ ФІЛЬМЫ

Дзякуючы дзейнасці гуртка БГКТ, жыхары Казлоў палюбілі савецкія фільмы. Калі ў Бельску высвятляецца савецкі фільм, дык тады і цягнікам і веласіпедамі і фурманкамі моладзь і старэйшыя едуць 10 кіламетраў да Бельска ў кіно. Нядаўна ішоў фільм «Лёс чалавека». Большасць жыхароў Казлоў пабывалі на ім і вынеслі многа ўражанняў.

— Я цвёрды чалавек, — сказаў 54-гадовы мужчына Мікіта Залеўскі, — але два разы плакаў на фільме «Лёс чалавека».

ЗАСЛУЖАНЫЯ ЛЮДЗІ

За апошнія гады ў Казлах адбыліся сур'ёзныя перамены. Значна ўзрасла культура людзей, а найбольш сельскагаспадарчая культура.

Нашыя ўлады добра ведаюць, што ўсё залежыць ад людзей; якія з'яўляюцца застрэльшчыкамі ўсяго новага і прагрэсіўнага, нашыя ўлады ўзнагародзілі бронзавымі крыжамі заслугі. Гэта Мікіта Залеўскі, Іван Ігнацюк і Іван Томчук.

М. Х.

ПАДРЫХТОЎКА НЕРВАЎ

Самалёт, зрабіўшы два кругі над цэнтрам горада, прызямліўся на аэрадроме.

Мяне сустрэлі два таварышы і сказалі, што Саўрасава ў горадзе няма. Ён павінен прыехаць паштовым цягніком, і затрымацца ў гасцініцы. Яны сказалі, што забраніраваны для мяне нумар ляжыць насупраць нумара Саўрасава.

Праз дзесяць мінут машына даставіла мяне ў гасцініцу. Перадусім трэба было прывесці сябе да парадку: пабрыцца і пераапрануцца. Я хацеў выклікаць у Саўрасава ўражанне чалавека, які мае час і грошы, які пасланы з адказным даручэннем.

Праз паўгадзіны я быў гатоў. «Трэба прайсціся па гораду, — вырашыў я, — прызвычаіцца да новага касцюма, пачуць сябе цывільным чалавекам».

Час, праведзены на вуліцы, асвяжыў мяне. Я добра абдумаў сустрэчу з Саўрасавым, уліцы дэталі, якія маглі ўзнікнуць у размове з ім. Галоўнае — спакойны тон, ніякіх прыкмет хвалявання.

Напраўляюся назад у гасцініцу. Іду цвёрда, размераным крокам. Каля гасцініцы, у павільёне, выпіваю шклянку газіраванай вады. Смела падымаюся на другі паверх. Прахожу каля нумара Саўрасава. Ён закрыты. Значыць гаспадара няма. Заходжу ў свой нумар, здымаю капялюш, сядаю, чакаю.

Праходзіць некалькі мінут, і вось у канцы калідора раздаюцца крокі. Яны прыбліжаюцца і заміраюць ля пакоя насупраць. Грымяць ключ, ляскаюць дзверы. Здагадваюся: гэта Саўрасаў увайшоў у свой нумар.

Праз мінуту яшчэ нейкія крокі ў калідоры, тараплівыя. Потым звон пасуд. Відаць, прынеслі Саўрасаву абед з рэстарана. Афіцыянтка не доўга затрымалася ў пакоі суседа.

У ЧАТЫРЫ ВОЧЫ

Цяпер, здаецца, чакаць больш няма чаго. Я адкрыў дзверы, перасёк вузкі калідор і без стуку ўвайшоў у нумар Саўрасава. На стале стаялі абед і графін з водкай. На канапе, з папяросай і журналам «Аганёк» у руках, сядзеў Саўрасаў. Праз вялікія акуляры ў рогавай аправе на мяне глядзелі крыху здзіўленыя, цёмныя, з прыпухлымі вейкамі вочы. Твар нерухомы, цяжкі, з павуценнем маршчынак; гладкая прычоска на прабор.

—Вы да каго? — спытаў Саўрасаў, не зміняўшы позы і толькі прыжмурыўшы цяжкія вейкі.

— Калі вы Саўрасаў, то я да вас.

— Чым магу служыць?

—Я з прывітаннем ад Віталія Лазарэвіча, — праказаў я, не зводзячы з яго вачэй.

Саўрасаў крыху збялеў, спагадліва кіўнуў галавой і хутка устаў.

— Гаварыце цішэй! — Саўрасаў падыйшоў да дзвярэй і закрыў іх на ключ.

Я крыху калыхнуўся ад яго загаднага тона, але стрымаўся і сказаў другі раз:

— Прывітанне ад Віталія Лазарэвіча.

Саўрасаў нахмурыўся, змерыў мяне доўгім позіркам, які я спакойна вытрымаў.

— Я яго бачыў у сакавіку сорак першага года.

— Ён затрымаўся супраць мяне, шырока расставіў ногі.

— Значыць, вы ад доктара?

Тон быў надалей загадны.

— Гэта не так важна, ад каго я. Калі трэба будзе, сам аб гэтым скажу, — адказаў я. — Чорт вас занёс у такую далечыню, я чуць дабраўся сюды. Сядайце, і будзем гаварыць аб справе.

Я пастараўся пры гэтым глянуць на яго так, што мае вочы адразу быццам вызначылі дыстанцыю паміж намі, і, здаецца, Саўрасаў гэта зразумеў.

Ён моўчкі сеў на канапу, а я насупраць.

— Так, так... — крыху разгублена праказаў Саўрасаў. — Ну-с?

— Я з таго боку. Гэта вам ясна?

— Не зусім, — сказаў Саўрасаў.

— Чаму?

— Калі вы адтуль, то павінны паказаць мне...

— Ён змоўк, калі ўбачыў, што я палез да кішэні.

Наколькі мог спакойна, я выняў люстэрка, ўпрыгожанае ў замшавы чахол і выняў з яго палавіну фатаздымка жаночага твару.

— Цяпер усё ясна, — сказаў ён, прыглядзеўшыся ўважліва да разрэзанага здымка, і запаліў папяросу.

— Затое мне цяпер няясна, — праказаў я.

Кіслая ўсмешка кранула губы Саўрасава. Ён моўчкі дастаў з кішэні другую палавіну жаночага твару. Я ўзяў яе, палажыў на свае калена і далучыў сваю палавіну. Яны зышліся.

Саўрасаў уздыхнуў, аслабіў гальштук і расшпіліў каўнер сарочкі.

Скажыце што будзе з культурай у Гарадку.

Чулася неаднойчы па радыё і чыталася ў «Ніве» аб беларускім мастацкім калектыве пад кіраўніцтвам грам. Ніны Мушынскай у Гарадку. Ён праславіўся не толькі ў нашым ваяводстве, але і за яго межамі. Люба было паслухаць багаты песенны рэпертуар гарадоцкіх самадзейнікаў. Цяпер засталося толькі вядомае трыё ды невялікая драматычная група. Слава гарадоцкага калектыву ўжо прагучэла. Чаму?

Часта гаворыцца ў народзе, што ўсё мае свой канец. Але шкада было б, каб славе і папулярнасці гарадоцкага калектыву настаў таксама канец. Каб пацешыць нашых чытачоў, выявім таямніцу, што гарадоцкая моладзь ізноў намерана вярнуць сабе славу —арганізаваць такі, як раней, самадзейны мастацкі калектыў. На колькі ўдасца ёй гэта зрабіць, сказаць цяжка, бо найгорш рабіць якіясьці «прагнозы», тым больш, што існуюць перашкоды аб'ектыўнага характару.

АКТЫЎНЫЯ ЛЮДЗІ

У час вайны Гарадок пацярпеў страшэнна. Вораг знішчыў некалькі тэкстыльных фабрык. Хаця яны былі невялікія і належалі да багатых «выбранцаў», не гарадоцкага паходжання, але факт быў фактам, што шмат жыхароў было рабочымі гэтых фабрык і зарабляла сабе на хлеб.

Пасля вайны гэтыя рабочыя ў старым, крыху разваленым будынку на ўласныя сілы і сродкі наладзілі лесапільны станок.

Пасля перад гарадоцкімі рабочымі ўзнікла праблема наладжвання культурнага жыцця ў сваім мястэчку. Не было ні кіно, ні святліцы.

Рабочых не трэба было пераконваць, што неабходна пабудаваць будынак, у якім гуртавалася б культурнае жыццё мястэчка. Доўга не вагаліся і не меркавалі. Ведалі, што не атрымаюць ніякіх сродкаў на пабудову такога будынка. Тады не было яшчэ такой гаспадарчай стабілізацыі ў краіне, каб улады маглі даць сродкі на пабудову святліцы з дзяржаўнага фонда. За кошт часткі свайго дахода, яны, ля старой фабрыкі, пабудавалі павярховы будынак, у якім памясцілася м. інш. кіно і святліца.

У гэтай святліцы і «вырас» гарадоцкі мастацкі калектыў. Але вось...

УСЁ ПЕРАМАГАЮЦЬ КЛОПАТЫ

Клопаты не малыя. Яны перамагаюць цяпер нават найбольш энергічную і здаровую ініцыятыву ў арганізацыі культурнага жыцця ў Гарадку.

Пасля доўгіх намаганняў часткі гарадоцкага насельніцтва ў Гарадку арганізавалася Прадпрыемства трыкатажнай прамысловасці, якое да 1958 г. знаходзілася пад апекай Ваяводскага праўлення мясцовай прамысловасці. У сапраўднасці — гарадоцкае трыкатажнае прадпрыемства мела вялікія клопаты з атрыманнем сыравіны. Стараннем мясцовай партыйнай арганізацыі, Міністэрства лёгкай прамысловасці пераказала гарадоцкае Трыкатажнае прадпрыемства № 2 дырэкцыі прадпрыемства трыкатажнай прамысловасці ў Барташыцах, якая расцягнула над ім належную і ўсебаковую апеку. Дырэкцыя адразу праявіла ініцыятыўную зацікаўленасць у развіцці і прадуктыўнасці свайго аддзела. Яна выяўлялася перадусім у наладжванні большай вытворчасці, і ў сваю чаргу дадатковага затруднення значнай колькасці людзей, што вельмі важнае як жыхарам Гарадка, так і жыхарам навакольных вёсак. Жанчыны, якім пераважна адпавядае праца ў трыкатажным прадпрыемстве і якім значна цяжэй у асноўным знайсці працу, — ад глыбіні сэрца былі ўдзячны людзям, якія паклапаціліся аб арганізацыі ўпамянутага прадпрыемства.

Але вось ініцыятыўная барташыцкая дырэкцыя вырашыла разбудаваць, і то значна, свой гарадоцкі аддзел у 1960 гадзе. З мэтай выкарыстання яшчэ аднаго старога будынку, каб пусціць ў ход новыя станкі і машыны, трэба звольніць яго ад магазіна. На магазін вырашана выкарыстаць будынак кіно разам са святліцай. Гэтае рашэнне ў сваёй сутнасці правільнае. Што праўда, запланавана пабудаваць новы будынак на магазін. Але будынак кіно і святліцы, нават пасля пабудовы новага магазіна, будзе патрэбна прадпрыемству ў сувязі з яго разбудовай. Факт фактам, што ў месяцы сакавіку ліквідуецца кіно і святліца ў Гарадку.

Супольна выпітая шклянка гарбаты напэўна смакавала. Бацькоўскі камітэт пры Беларускім ліцэі паклапаціўся і аб гэтым.

Фота — П. Чэрнякевіч

А гэта пацягне ў сваю чаргу спыненне развіцця культурнага жыцця. Ведаючы гэтае, апусціў ужо рукі гарадоцкі калектыў мастацкай самадзейнасці, які страціць месца на рэпетыцыі, апусцілі вушы аматары кіно і святліцы.

КРЫНІЦА ПЕСІМІСТЫЧНЫХ ПАДЗЕЙ

Хто-ж вінаваты ў тым, што ў Гарадку не будзе кіно і святліцы, ад чаго будзе цяжка адмовіцца жыхарам Гарадка? Даць трапны адказ цяжка, але і не зусім. Мясцовая Грамадская рада нарадовая, прадугледжваючы ўжо даўно, што раней ці пазней будынак кіно і святліцы будзе выкарыстаны, (і гэта законна і правільна), прадпрыемствам для чыста сваіх мэт, некалькі разоў выступаў з прапановамі да сваіх адносных устаноў і нават прымаў рашэнні, каб гэты будынак узяць пад сваё праўленне. Але беспадстаўная «дыпламатыя» ГРН не знайшла, зразумела падтрымкі. ГРН лічыць цяпер, што святліцу можна будзе наладзіць у адным са старых пашкольных будынкаў. Але іх месцазнаходжанне (на ўскраіне мястэчка) надта невыгоднае і непрактычнае. А на кіно зусім няма месца.

А можна было ўчас скалыхнуць грамадскую ініцыятыву, звярнуцца ўчас да адносных улад і пабудаваць дом культуры.

М. КУРАШ

ЗБОРШЧЫК АБАВЯЗАН БЫЦЬ ВЕТЛІВЫМ

Цяжкое жыццё ў Міколы Касперука з Клюкавіч, Сямяціцкага павета. Гаспадарка ў яго невялікая, усяго чатыры з палавінай гектара зямлі. Сам ён чалавек ужо не малады і што найгоршае — хворы. А вядома, лячыцца беднаму вясковаму чалавеку, нялёгкая справа. Дачцы Міколы Касперука таксама не павязло ў жыцці. Выйшла яна замуж за нягоднага чалавека, які пакінуў яе з двума малышамі на ўтрыманні хворага бацькі.

І вось гэтыя жыццёвыя нелады, сталіся прычынай, што Мікола Касперук не змог поўнасцю выканаць перад дзяржавай доўг — рэалізаваць абавязковыя пастаўкі.

У канцы мінулага года ў Клюкавічы прыехаў зборшчык фінансавага аддзела прэзідыума ПРН у Сямяцічах Іванаў. У прэзідыум ГРН між іншымі выклікалі і Міколу Касперука.

— Чаму не рэалізуеш нарыхтовак? Чаго выкручваешся ад сваіх абавязкаў? Сабатаваць надумаў?! — груба звярнуўся да яго зборшчык.

— Ад сваіх абавязкаў я не выкручваюся, — спакойна адказаў Касперук, — і часць нарыхтовак выканаю, але поўнасцю выканаць не ў сілах.

Тут Касперук расказаў аб сваім цяжкім становішчы. Пачаў прасіць, каб прызналі яму ільготу. Зборшчык не хацеў нават слухаць.

— Цяжка табе, — адказаў ён смеючыся, — дык купі сабе шнурок і павесься.

— Ён жа прадстаўнік народнай улады, — думаў ідучы дамоў Мікола Касперук. — Чаму ён мяне так крыўдзіць? Хто яму на гэта даў права?

— У Міколы Касперука сапраўды цяжкая сітуацыя, — расказваў мне старшыня прэзідыума ГРН у Клюкавічах грам. Уладзімір Юхімюк. І мы гэта ўлічылі, разглядаючы яго справу. Прызналі яму 50 прац. ільготы ў зямельным падатку і пастаўцы збожжа. А нарыхтоўку мяса і бульбы за 1959 год зусім адмянілі. Трэба ж дапамагчы чалавеку. Калі гаварыць аб зборшчыку Іванаве, — дадаў старшыня, — дык ён наогул вельмі груба адносіцца да людзей, выконваючы свае абавязкі.

Мабыць кожны разважлівы чалавек разумее, што праца зборшчыка фінансавага аддзела не лёгкая. Яму амаль штодзённа даводзіцца сустракацца з рознымі камбінатарамі і вясковымі багацеямі — махлярамі, якія ўсялякімі спосабамі намагаюцца выкруціцца ад рэалізацыі дзяржаўных нарыхтовак. Зразумела, што з такімі трэба паступаць цвёрда і сцягаць тое, што ад іх належыць. А за свядомы сабатаж караць бязлітасна. Інакш нельга з такімі. Але ў гэтай нялёгкай працы зборшчыку нельга забываць, што ён з'яўляецца прадстаўніком народнай улады. Што ў адносінах з людзьмі яго абавязвае не толькі настойлівасць, але і ветлівасць. А як паступае грам. Іванаў? Хто яму даў права так груба адносіцца да вясковага бедняка і крыўдзіць яго? Хто яму даў права ў вачах гэтага ж бедняка падрываць аўтарытэт народнай улады? Такога права ніхто не даваў грам. Іванаву. Таму я веру, што таварышы з прэзідыума ПРН у Сямяцічах разгледзяць справу адносін да людзей зборшчыка Іванава і прымуць адпаведныя меры. (вб)

РЫЗЫКА

— Вы ад доктара ці ад Габіша? — спытаў ён.

— Я ад Губарта, — цвёрда сказаў я.

— Але гэта не так важна, — заўважыў Саўрасаў. — Важна, што вы стуль...

Тое, што Саўрасаў успамянуў імя нейкага Габіша і доктара, дазволіла мне пайсці на рызыку. Наогул я прытрымліваўся правіла: не ведаючы гульні, не рабіць першым хода, але тут вырашыў парушыць гэтае правіла і спытаў:

— Значыць, Віталія Лазарэвіча вы бачылі ў сакавіку мінулага года?

— Чаму вы так думаеце? — насцярожана спытаў Саўрасаў.

— Я нічога не думаю, вы самі аб гэтым мне сказалі.

— Ах, так, маеце рацыю, з доктарам мы сустракаліся ў сакавіку... перад ад'ездам на той бок... Віталі Лазарэвіч быў упэўнены, што мы яшчэ сустрэнемся.

І так, Віталі Лазарэвіч і доктар — адна і тая самая асоба. Запомніць гэта не цяжка.

— І пасля гэтага вы ні з кім не сустракаліся і нікога ні аб чым не інфармавалі?

— Зразумела. Апрача доктара, я наогул нікога не інфармаваў.

— Вам цяпер неабходна направіцца ў Маскву, — сказаў я, ведаючы, што ён на гэта ў ніякім выпадку не можа пайсці.

— Гэта немагчыма. Абсалютна немагчыма! — заматаў галавою Саўрасаў. — Доктар паставіў мне заданне замацавацца на заводзе і я з поспехам дабіўся гэтага. Знішчыць падобнае прадпрыемства — гэта не жарты. Трэба асвоіцца фундаментальна, зарэкамендаваць сябе з самага лепшага боку, каб ніводзін мой рух і загад не выклікаў падазрэння. Калі выеду ў Маскву самавольна, мяне аддадуць пад суд. Але калі мэта, як гаворыцца, апраўдвае сродкі, тады яшчэ можна...

— Не, гэтак не трэба, — аўтарытэтным тонам сказаў я. — У Маскве ёсць у вас надзейныя людзі, на якіх мог бы я пакласціся?

— Гледзячы ў чым.

— У сур'ёзнай справе.

— Ёсць у Маскве адзін чалавек на транспарце. Ён правераны і яму можна даць сур'ёзнае даручэнне.

— Не пераацэньваеце вы яго?

— Ніколькі, — запэўніў Саўрасаў. — Такіх самых меркаванняў аб ім быў і доктар. Мы яго называлі «дыспетчарам».

— І гэта ўсё, што вы маеце ў Маскве? — здзівіўся я.

— Не, адкуль жа. Вас цікавяць надзейныя людзі, вось я і назваў «дыспетчара». Але ёсць яшчэ чалавек, хоць і менш надзейны.

— Хто ён?

— Былы прараб. Гэты тып вельмі ласы на грошы. За грошы ён пойдзе на любую авантуру.

— Хто яшчэ?

— Усе. Больш няма.

«Не густа ў цябе, аказваецца», — падумаў я і сказаў:

— Давайце дамовімся так, усё, што трэба сказаць Губарту, вы падрыхтуйце, каб заўтра расказаць мне. Заўтра ж я перадам вам грошы. Напішыце таксама аб «дыспетчары» і прарабе, заўтра я выеду ў Маскву.

— А ці добра гэта будзе?

— Што вы мелі на думцы? — быццам не зразумеўшы пытання спытаў я.

Пісаць. А калі вы згубіце?

— Ну і што ж тады? Дык, апрача прозвішчаў і адрасоў вы нічога, маю надзею, пісаць не будзеце? А паролі я запомню. Саўрасаў згадзіўся.

На другі дзень раніцай мы сустрэліся ў яго пакоі. Ён прасіў перадаць на той бок, што ўладзіўся добра і шукае новых людзей, што трэба шмат часу і сродкаў для выканання тых заданняў, аб якіх у яго была доўгая гутарка з доктарам на апошняй сустрэчы. Затым, перадаўшы мне запіску з маскоўскімі адрасамі, ён спытаў:

— Маю надзею, вы зможаце даць мне грошы?

Я адказаў, што дам у абед. Вочы Саўрасава ажывіліся.

Грошай Саўрасаў не дачакаўся. Задоўга да абеда я спацыраваў па аэрадрому, рыхтуючыся да вылету. Самога Саўрасава я перадаў мясцовым таварышам, якія мелі на гэта акрэсленыя паўнамоцтвы і выконвалі ўказанні палкоўніка Рашотава.

(Працяг у наступным нумары)

Ватыкан, якім бачыў яго я сам (3)

РАСПУСНІКІ У СУТАННАХ

Чалавека стварыў бог па «вобразу і падабенству свайму», — вучаць царкоўныя кнігі. Вось чаму спачатку было найвялікшым святатацтвам парушыць «вобраз бога», рабіць аперацыі чалавеку, ускрываць і г. д. Калі 180 гадоў назад італьянскі ўрач Вязаліо захацеў праверыць, ці аднолькавая колькасць рэбраў у мужчыны і жанчыны, яго кінулі ў турму. Сёння ж любы ксёндз ці поп, калі захварэе, то не моліцца, а выклікае ўрача. Папа Пій XII меў асабістага ўрача Галіяцо Лізі, хірурга прафесара Ніганса і інш.

Папа неаднаразова прымушаў сваіх урачоў рабіць яму аперацыі «расцітуцыю цэлуларыю» (амаладжэнне з дапамогай падсадкі палавых гармонаў іншых людзей і жывёл). Многія жыхары Рыма, духавенства былі вельмі абураны гэтымі ўчынкамі, таму што царква сцвярджала аб часовасці жыцця на зямлі і вечнасці жыцця на «тым свеце», «на небе», куды веруючыя павінны імкнуцца трапіць як мага хутчэй. Папа ж Пій XII, наадварот, імкнуўся пажыць як мага больш тут, не даваряючы біблейскім казкам аб жыцці «там».

Студэнтам удзёўбвалі ў галовы, што каталіцкае духавенства не можа ўступаць у шлюб, мець сувязь з жанчынамі. Калі такое заўважалася за якім-небудзь ксяндзом і веруючыя ведалі аб гэтым, падымалі скандал, на вінаватага накладвалася адміністрацыйнае спагнанне. Калі ж веруючыя не ведалі, то начальства абмяжоўвалася накладваннем індывідуальнага спагнання, эпітіміі (дадатковыя маленні, пасты). У некаторых, вельмі скандальных выпадках ксёндз ссылаўся ў манастыр. Ужо сама сістэма спагнанняў пакідала магчымасць для распусты. І ёю займаліся ўсе, пачынаючы ад папы і канчаючы апошнім манахам — прыслужнікам у акадэміі і студэнтамі.

Мы часта наглядалі, як машына Цісерана — «крайслер» спынялася на плошчы Фіуме, на рагу вуліцы По. Там стаяла віла, у якой пражывала італьянка з дзвюма дочкамі. Жанчына нідзе не працавала, а жыла на шырокую нагу. Не была яна ніколі ў шлюбе, хоць мела дзяцей. Старэйшая дачка, Ліна, была дакладнай копіяй кардынала Цісерана. Не дарэмна па пятніцах і суботах яго машына начавала ў гаражы той італьянкі! Ад студэнтаў цяжка было што-небудзь утаіць.

Рэктар акадэміі Эчары часта наведваў сям'ю брамніка Умберта, асабліва тады, калі яго самога не было дома. І ў даным выпадку гісторыя паўтарылася — у 1944 годзе нарадзілася дзяўчынка, вельмі падобная на рэктара. У іншыя дні студэнты пацяшаліся, калі нейкая жанчына, што часта насіла фрукты і гародніну на кухню акадэміі да кухара-манаха, раптам з «нейкай» прычыны пачынала ўчыняць яму скандалы, біць шыбы.

Па законах Ватыкана ксёндз не мог заходзіць у кафэ ці рэстаран на тэрыторыі Рыма. Затое ў Албано і Нептуно, прыгарадных мястэчках, нярэдка можна было наглядаць ксяндзоў і студэнтаў, якія напіваліся да бессаромнасці ў кампаніі вельмі ўжо вясёлых дзявак.

Д. БЯСЧАСНЫ
былы выхаванец папскай духоўнай акадэміі ў Ватыкане

Варвара Гулакова ля снапоў канапель.

4-ОХМЯТРОВЫЯ КАНОПЛІ

Небывалы ўраджай канопель сабраў у бягучым годзе калгас ім. Сталіна ў Бранскай акрузе. На вялікім абшары калгасавышыня сцеблаў канопель дасягала 4 метраў. Пры такіх высокіх сцеблах калгас атрымаў па 12 цэнтнераў валакна з кожнага гектара.

АВЕЧКА - РЭКАРДЗІСТКА

Авечка ў Новай Зеландыі нарадзіла шэсць ягнят. Усе яны жывыя і добра растуць, хоць чатыры з іх кормяцца штучна.

Усякая ўсячына

ЦІ ПРАЎДА, ШТО САВА РАЗУМНАЯ?

Прынята лічыць, што сава вельмі разумная. У сапраўднасці сава дурнейшая не толькі ад асла, але і ад хатняй куркі. Памылковым з'яўляецца сцвярджэнне, што яна ўначы бачыць лепш, чым удзень. У сапраўднасці яна дрэнна бачыць і ўдзень і ўночы. Толькі слых сава мае добры, і ім яна кіруецца лепш чым вачыма.

НЕПІСЬМЕННАСЦЬ У ЗША

Амерыканскія асветныя ўлады здзівілі грамадскую думку паведамленнем, што ў ЗША ёсць каля 10 мільёнаў асоб, якія не ўмеюць чытаць, а нават не патрафяць падпісаць сваё прозвішча.

АСАБЛІВАЯ ПАМЯЦЬ

18-гадовы студэнт геаграфіі ў Францыі на працягу 7 гадзін працы намаляваў з памяці карту свету, на якой не толькі былі адзначаны важнейшыя горы і рэкі, але таксама звыш 500 гарадоў, і то ўсё ў адпаведным месцы. За гэта быў ён залічаны ганаровым членам французскага геаграфічнага таварыства.

ПІСЬМО НА ВАЛАСКУ

Армянін Эдуард Казарыян выспецыялізаваўся ў мікраскапічным пісьме. На людскім валаску ён выпісаў сказ: «Брацкі прывет армянскага народа нямецкаму народу».

Гэтае пісьмо можна выразна прачытаць пад мікраскопам. Валасок з надпісам ён падарыў нямецкім інжынерам.

РЭКОРДЫ

Адзін студэнт з універсітэта ў Ноттігаме (Англія) вырашыў пабіць сусветны рэкорд у падаванні рукі. «Рэкорд» да гэтага часу належыў да прэзідэнта ЗША Тоадора Рузвельта, які ў 1907 годзе падчас аднаго з прыёмаў падаў руку 8 513 асобам.

Студэнт стаў на рынку ў Ноттігаме і падаваў руку кожнаму прахожаму. Пасля 9 001 прывітання — перастаў падаваць руку па прычыне курчу мускула. Аднак ён пабіў сусветны рэкорд.

КАРОВА -РЭКАРДЗІСТКА

У ПГР Пажачэва (павет Косцян) ацялілася карова, выдаючы на свет аж 5 цялят (два бычкі і тры цялушкі). Цялят закупіў заатэхнічны інстытут Польскай Акадэміі навук.

Усе пяцёра цялят добра сябе адчуваюць. Навучыліся ўжо піць малако з вядра. На працягу апошніх 10 дзён значна прыбылі на вазе, і важаць яны ад 35 да 45 кг.

РАКА, У ЯКОЙ ПЛЫВЕ НЕ ВАДА, А ДРЭВА.

Штогод сібірскімі рэкамі сплывае да паўночных портаў сотні тон дрэва. Вось як выглядае русла Мана. Як вокам глянуць — бурлівы драўляны фон. З самалёта цяжка ўбачыць ваду. У мінулым годзе «перавезена» такім чынам каля 2 мільёнаў кубаметраў дрэва.

ТКАНІНА З МЕТАЛУ

Манчэстарскі фізік Товард Рыс знайшоў спосаб вырабу тканіны з алюмінія. Ён сцвярджае, што гэтая тканіна прыгодная да вырабу агнеўпорнай адзежы. Тканіна мае прыгожы выгляд і годная на жаночых ўборы.

КУРЭННЕ ЗНІШЧАЕ ЗДАРОЎЕ

Апошнім часам многа гаворыцца і пішацца аб шкоднасці курэння.

Гэтае пытанне набрала асаблівага значэння з той пары, калі дэпартамент аховы здароўя ў ЗША паведаміў, што курэнне з'яўляецца прычынай рака лёгкіх. З гэтага часу шкоднасць курэння для арганізма чалавека стала сур'ёзнай праблемай. Медыцына пачала задумвацца над пытаннем, як выключыць тытунь з жыцця грамадства. Знайшліся і такія, якія пачалі заклікаць да вытворчасці папярос без тытуню. Пастаўшчыкі тытуню паднялі крык.

Як пойдзе гэта справа далей, пакажа час. Цяпер цвёрда вядома, што дым тытуню не спрыяе здароўю.

Вучоныя гавораць аб многіх канкрэтных фактах, якія пераканаўча даказваюць, што дым тытуню мае адмоўны ўплыў не толькі на фізічную дзейнасць арганізма, але і на псіхічную. Доследы, праведзеныя сярод спартсменаў, паказалі, што курэнне тытуню памяншае цэльнасць кідкоў іграка ў баскетбол.

Адна выкураная папяроса памяншае на 12 прац. цэльнасць кідкоў, 2 папяросы на — 14,5 прац. і г. д.

Курэнне папярос мае адмоўны ўплыў і на почырк Почырк 13-гадовага юнака, калі ён курыць, няроўны пашарпаны, заўсёды нахіляецца ўніз. Аб адмоўным уплыве тытуню на дзейнасць мозга найлепш сведчаць экзаменацыйныя ацэнкі вучняў школы ў Алобане (ЗША). Сярод 100 вучняў, якія кураць, ацэнкі 5 мела толькі 26 прац., а на 100 вучняў некурачых выдатныя ацэнкі мела 74 прац. вучняў. І наадварот. На 100 вучняў, якія кураць, дрэнных ацэнак было 68, у той час, калі сярод гэтай самай лічбы ў некурачых, двоек было толькі 32 прац.

Зразумела, што курэнне з'яўляецца шкодным для здароўя. Аб гэтым можна пераканацца і так: варыць адну папяросу ў 50 см³ вады і гэтым выварам памачыць вока голуба. Акажацца, што адна капля гэтай вадкасці забівае птушку менш як за мінуту. Людзі аднак кураць. Чаму? Проста з лёгкадумнасці, па прывычцы.

Падлічана, што абшар зямлі заняты для вырошчвання тытуню на цэлым свеце займае 3 мільёны 600 тысяч гектараў. Значыць, абшар, на якім расце тытунь, перавышае на 400 тысяч гектараў тэрыторыю Бельгіі.

Гадавая вытворчасць тытуню складае 34 мільёны тон. Каб гэты тытунь пагрузіць на вагоны, дык цягнік з вагонамі меў бы даўжыню, як ад Лондана да Масквы. Падлічана таксама, што людзі, якія кураць, складаюць лік 900 мільёнаў. У самай толькі Польшчы жыве 11 мільёнаў курцоў.

* * *

Многія людзі хочуць адвучыцца ад курэння, але робяцца бяссільнымі і не могуць змагацца з гэтым.

Вучоныя многіх краін працуюць над радыкальнымі сродкамі, якія памаглі б чалавеку перамагчы курэнне.

У апошніх месяцах мінулага года, як паведаміла нашая прэса, вынайдзен першы польскі сродак, які дапамагае адказацца ад курэння.

Гэты прэпарат пад назвай «antinicotin» выпрадукаваны Аддзелам фармакалогіі Медыцынскай Акадэміі ў Беластоку. У хуткім часе «antinicotin» будзе ў нашых аптэках. Лякарства гэтае становіцца вядомым і за мяжой. Не так даўно аб гэтым лякарстве пісаў часопіс «Вечэрні Кіеў».

М. С.

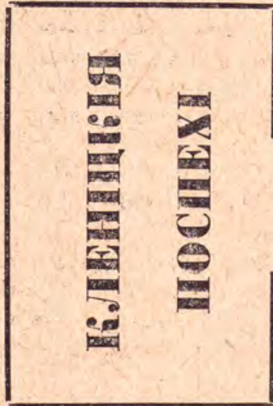

6 студзеня 1960 года можна было заўважыць вялікі рух каля пачатковай школы ў Кленіках, нягледзячы на тое, што гэта быў перыяд, калі ў школе не было заняткаў. На змену школьнікам тут збіралася дарослая моладзь з Кленік. Хлопцы і дзяўчаты доўга раіліся, затым пачалі звозіць дошкі і зносіць дываны.

Усіх цікавіла, што гэта можа быць? Урэшце, 7 студзеня з'явіўся плакат, дзе паведамлялася, што восьмага студзеня адбудзецца пастаноўка трох п'ес «Чараўніца», «Суд» і «Кандыдат на мужа».

8 студзеня, яшчэ задоўга да пастаноўкі, перад школай у Кленіках было людна. Ахвотных паглядзець пастаноўку знайшлося шмат. Тыя, каму не хапіла месца на крэслах, размяшчаліся на шафах, або стаялі ў дзвярах.

Падымаецца заслона і на сцэну выходзіць настаўнік Аляксандр Закройшчык — кіраўнік гуртка мастацкай самадзейнасці — і аб'яўляе, што пачынаецца пастаноўка п'есы «Чараўніца», у якой прымаюць удзел сябры Уладзімір Ваўрэнюк, Аксіння Лабузінская і Пракапюк. Пачалася пастаноўка. Увесь час у зале смех і апладысменты. І як жа не смяяцца з Лаўрэна Авечкі, кульгазага сведкі з п'есы «Суд», ролю якога выконваў Мікалай Пучко, або з «Кандыдата на мужа», якога іграў Мікалай Андрэюк. Неахвотна пакідалі гледачы глядзельную залу.

9 студзеня, па запрашэнню моладзі з вёскі Локніца, калектыў з Кленік выступіў там са сваёй праграмай. І тут калектыў карыстаўся вялікім поспехам. Усё гэта яшчэ раз гаворыць аб тым, што нараканні на нуду ў вёсках беспадстаўныя. Абы толькі ахвота, цікавага занятку аж зашмат. А побач з гэтым змяншаецца колькасць высушаных бутэлек, менш боек, хуліганаў.

Вялікую ролю ў пашырэнні культуры на вёсцы могуць і павінны адыграць настаўнікі. Больш такіх, як Аляксандр Закройшчык, які не шкадуе сіл у працы з моладдзю, і тады вёска пазбудзецца ўрэшце эпітэту «забітая дошкамі».

Т. ЯКАЧЮК
Кленікі

КАБ НЕ ЗАСТАЦЦА ЗЗАДУ.

Апошнім часам тэхніка і навука, набірае штораз шырэйшы размах. «Мяняецца час, мяняюцца і людзі», — гаворыць мудрая народная пагаворка. Зусім ясна, што людзі павінны пашыраць кругагляд сваіх ведаў. Інакш чалавек, які затрымаецца на месцы, а тым самым і застанецца машынальна ззаду, у эпоху такога навуковага і тэхнічнага ўздыму будзе адчуваць сябе, як чалавек, які заблудзіўся ў глухой пушчы.

Відаць, зразумела гэта моладзі і старэйшым з Крынак, Сакольскага павета, калі яны выступілі з ініцыятывай арганізаваць у мясцовай школе курс для дарослых, з мэтай пашырэння ведаў і атрымання сямікласнай адукацыі.

Насустрач ім пайшоў настаўнік Чэслаў Рушкоўскі, які заняўся справай арганізацыі вышэй упамянутага курса. Арганізавана навучанне па праграме VI і VII класаў. У шосты і сёмы класы запісалася па 12 асоб. Заняткі адбываюцца чатыры разы ў тыдзень па чатыры гадзіны ў дзень. Курс пачаўся 12 лістапада 1959 года і будзе працягвацца да красавіка 1960 года, затым экзамены.

Удзельнікі курса задаволены з магчымасці атрымаць веды і шлюць сваім выкладчыкам самыя шчырыя пажаданні.

Янка

ДАРАГАЯ «НІВА»!

У гэтым пісьме я хачу сказаць некалькі слоў аб жыцці моладзі і старэйшых жыхароў нашай вёскі Мякішы, Бельскага павета.

Наша вёска належыць да ліку закінутых. Жывуць тут людзі спакойна і сумна. Толькі выручае іх яшчэ радыёкропка і газеты. Ніякіх больш забаў тут няма, бо моладзі ў нас вельмі мала, ды і тая чамусьці нядружная, так што жыць у нашай вёсцы не вельмі добра, бо апрача працы нічога добрага не бачыш.

Каб яшчэ было электрычнае святло, то купіў бы лямпавы радыёпрыёмнік або адаптар, то хоць свята можна было б весялей правесці. А так што рабіць? Прыйдзе зімовы доўгі вечар, то ідзеш і граеш у карты. Гэта адзіная забава, якая ёсць у нашай вёсцы.

Да суседняй вёскі Локніцы прыязджае кінаперасоўка раз у месяц. Тады з нашай вёскі ідзе многа людзей. Апошнім часам дэманстраваўся савецкі фільм «Ціхі Дон», на якім, амаль з кожнага дома нашай вёскі, хтосьці пабываў. Толькі адзін раз наша моладзь паставіла беларускую п'есу «Прымакі». За гэтую п'есу сабралі больш 400 зл. А ці ж далей не можна было б арганізоўваць падобныя вечарыны, і ставіць кароценькія п'есы?

МІКАЛАЙ ГРЫГАРУК
Мякішы.

Песня, музыка, танцы — словам. было вельмі весела і прыемна. Беларускі ліцэй у Бельску мае добрыя традыцыі ў наладжванні вечарын.

Фота — П. Чэрнякевіч

БУДЗЕ БОЛЬШ ЦЭГЛЫ

Дрэва, як будаўнічы матэрыял, усё больш выходзіць з абыходу. Яно становіцца неабходным матэрыялам для хімічнай прамысловасці; магчымасці яго эксплуатацыі надта невялікія, а агняўстойлівыя і трывалыя будынкі лепшыя чым драўляныя. Вытворчасць цэглы як асноўнага будаўнічага матэрыялу не паспявае за яе запатрабаваннем.

Цагельні, якія існуюць у Гайнаўскім павеце, гэта значыць у Новым Беразове, Трасцянцы, Польнай, вельмі невялікія, ды і сялянскіх суполак па вытворчасці цэглы, таксама ў нас не вельмі многа. Таму ўжо ў 1960 годзе пачнецца пабудова механічнай цагельні ў Чыжах, магутнасцю 7 мільёнаў керамічных адзінак у год. Тэрыторыя, на якой узнікне велізарнае прадпрыемства, кошт пабудовы якога складзе 14 млн. зл. займае 12 гектараў залежаў гліны сярэдняй таўшчынёй у 7 метраў. Залежаў гліны хопіць тут на 50 год працы прадпрыемства. Прадбачваецца, што пабудова цагельні закончыцца ў 1962 годзе. Яна будзе складацца з такіх аддзелаў, як фармоўка печы для абпальвання. штучная сушыльня, склады, і т. п. Апрача гэтага будуць пабудаваны тут два жылыя дамы на 40 кватэр.

У цагельні знойдзе працу некалькі дзесяткаў асоб.

М. МАРОЗ

НОВЫ НУМАР, НОВЫЯ ЦІКАВАСЦІ

Чытачы прэсы прывыкаюць, зжываюцца з адным якім-небудзь часопісам. Маладая і прыгожая дзяўчына з Паўночнага Вострава (Сакольскі павет) Браніслава Куклік прывыкла да штотыднёвіка «Ніва». Яна з вялікім зацікаўленнем чытае кожны нумар і прагна чакае кожнага наступнага.

Фота — К. Філіпік

Шчэцінскія беларусы

Як вядома, беларусы жывуць не толькі на Беласточчыне, але і па ўсёй краіне.

Адным з добра працуючых гурткоў БГКТ у польскім асяроддзі з'яўляецца гурток у Шчэціне. Цэнтр яго змяшчаецца ў Клубе ТППР пры Ал. Войска Польскага. Гурток налічвае звыш 40 членаў, сярод якіх у большасці студэнты і інтэлігенцыя. Праўленне гуртка наладжвае пераважна два разы ў месяц дыскусійныя вечары.

Усе члены і сімпатыкі БГКТ у Шчэціне наракаюць на недахоп «Нівы» ў кіёсках «Руху».

Вельмі часта зусім не прыходзіць «Ніва» на Шчэціна. Дарагая «Нівачка», вельмі просім наладзіць гэтую справу, каб у Шчэціне мы маглі заўсёды чытаць твае старонкі.

Л. Серада Шчэцін

УПЛАТЫ НА ПАБУДОВУ ДОМА-ПОМНІКА КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА

1. Падставовая школа ў Гіжыцку — 100 зл.
2. Пётр Іванюк з Плёсак — 10 зл.
3. Розныя — 254 зл.

Адначасова прыпамінаем, што ўплаты на пабудову Дома - помніка Кастуся Каліноўскага трэба накіроўваць на наступны адрас:
Społeczny Komitet Budowy Domu - Pomnika K. Kalinowskiego w Białymstoku, konto PKO 12-9-315.

ФІЛЬМ — КЛУБ

Фільм - клуб савецкіх фільмаў, які існуе пры гарадскім аддзеле БГКТ у Беластоку, у месяцы студзені паказаў у святліцы ЗБМ 6 фільмаў, на якіх прысутнічала больш 1200 асоб, аматараў савецкіх фільмаў.

Апошнія фільмы былі: 3-цяя серыя «Хождение по мукам». «Один друг», «Аннушка», «Не имей сто рублей». «Я вам пишу...».

Можна сказаць. што фільм - клуб апраўдвае сябе, калі на месяц люты ўсе карнеты выкуплены да 26.I.1960 года.

К. Хлябіч

У Вялікіх Тынявічах

Едучы аўтобусам ПКС з Бельска да Нарвы мы затрымаемся на паўстанку ў Тынявічах. Каб трапіць у Вялікія Тынявічы, перш трэба прайсці праз Малыя. І калі хто ведаў Тынявічы раней, але не быў там ўжо некалькі гадоў, дык яму адразу кінецца ў вочы многа новага.

Перш за ўсё сюды праведзена электрычнае святло і радыёфікацыйная лінія. Навакольныя тарфяныя балоты змеліяраваны, сенажаці заараны і засеяны травой Людзі ўжо ў большасці адбудавалі знішчаныя вайной павуловы. прычым будуюць не з дрэва, а цэглы і цэменту, саламяныя стрэхі замяніла чарапіца. Рэдка дзе знойдзеш кросны. Праца рук замяняецца машынамі. Замест грукату цапоў загулі малацілкі. Замест жалезных вазоў сяляне купляюць балонавыя. Веласіпеды і матацыклы тут ужо не навінка. Палепшылася і абслугоўванне вёскі Тут пачала працаваць крама. Разам з электрычным святлом у хаце з'явіліся радыёпрыёмнікі. новая мэбля У вёсцы быў адчынены бібліятэчны пункт і сямігадовая школа.

Змяніўся таксама выгляд самой вёскі. Толькі ў 1959 г. было ўкладзена грамадскім чынам 530 квадратных метраў бруку.

Варта толькі, каб дарожныя ўлады зацікавіліся двума мастамі: адзін — на дарозе Тынявічы Вялікія — Тынявічы Малыя, другі — Тынявічы Вялікія — Лапухоўка. Развіваецца ў Тынявічах і гаспадарка. Значна пашырылася тут жывёлагадоўля. Замест 1 каровы. як было раней, сяляне гадуюць па 2—3 або нават і 4.

Варта было б тут больш зацікавіцца торфам. Яго вялікія залежы выкарыстоўваюцца толькі як паліва. А торф — гэта ж і добрае ўгнаенне.

Шмат што змянілася ў Тынявічах, але і многа яшчэ можна зрабіць.

М СВЕНТАХОЎСКІ
Тынявічы Вялікія

„NIWA"

Organ ZG BTSK. Adres ZG BTSK: Białystok Warszawska 11 tel 34-14
Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul Wesołowskiego 1 tel. centr 37-41 red naczelny i sekretariat 25-89
Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa"
Warunki prenumeraty w Polsce miesięcznie — 2 40 zł kwartalnie — 7 20 zł półrocznie — 14 40 zł rocznie — 28 80 zł
Wpłaty kierować na PKC 12-6-1312 w Białymstoku dla PUP „Ruch" Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma
Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10 15 zł półrocznie — 20 30 zł i rocznie — 40 60 zł Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6- 100024 PKWZ „Ruch" Warszawa
Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONA" Warszawa Krakowskie Przedmieście 7 Obowiązuje przedpłata na konto N.B.P. Warszawa 2-6-51 Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16
Nkł. 5.000

СКАРГА ДА НЕБА

Ну і гармідар на свеце, грамадзяне мілыя. Я ўжо колькі начэй ад гэтага спаць не магу. А ўсё з-за Адэнаўэра. Гадуе, акаянны новую саранчу. Поўзае яна па нямецкіх вуліцах, на сценах гітлераўскія крыжы малюе, дэманстрацыі наладжвае, і прасоўваецца ў іншыя краіны.

А ён і ў вус не дуе. Награшыў, стары ліс, і хутчэй у Рым за адпушчэннем грахоў.

Зразумела, Іван дваццаць трэці папа рымскі, прыняў Адэнаўэра з раскрытымі рукамі. Паблагаславіў. Ганаровую варту паказаў, кавай напаіў.

У адказ Адэнаўэр звярнуўся да папы Івана з прамовай на ватыканскай гаворцы: мы, — маўляў, — надзея веруючых. У наш час бог даручыў нямецкаму народу стаць на варце Захаду, супраць магутнага ўплыву Усходу. Так і сказаў, падла, каб яго курыца заграбла. Забыўся, што іншы папа, Пій XII, на такія самыя подзвігі благаславіў яго сябру па фаху, людаеда Гітлера.

Да гэтай кампаніі далучыўся японскі прэм'ер Кішы: з Амерыкай дагавор аб ваенным супрацоўніцтве падпісаў. Адэнаўэр радуецца: стары саюзнік з восі Берлін—Токіо—Рым дзейнічае.

Тая вось даўно паламалася, але сёння знайшліся кавалі для рамонту фашысцкага рыдвана.

Збіраўся я пісаць скаргу на Адэнаўэра да папы рымскага, але, разважыўшы, не стаў гэтага рабіць. Нічога з гэтага не выйдзе, — падумаў я, — ён жа Адэнаўэру грахі адпусціў. Выходзіць, што трэба пісаць скаргу на самога папу. Але на папу можна скардзіцца толькі ў нябесную канцылярыю, а туды пошта не даходзіць.

Уся мая надзея на савецкія ракеты. Мо' папутнай ракетай дабяруся як-небудзь туды і прапхну сваю скаргу.

Дзядзька Левамь

Адэнаўэр і лаўры Гітлера.

Мал. М. Абрамова

КУЛЬТУРА-ГІП, ГІП-УРА!

Зала расплывалася ў клубах дыму. Дзеці і старыя перамяшаліся паміж сабой. Нехапала месц. Больш смелыя лезлі на сцэну. Малыя артысты, запхнутыя ў куток, не маглі нават паварушыцца. Выступалі яны з аматарскай пастаноўкай інсцэніраванай «Казкі аб зачараваным качары» з выпадку навагодняй ёлкі, арганізаванай настаўнікамі школы для дзяцей. Дзеці ігралі, як маглі. Пастаноўка была нядрэннай. Але праз залу пераліваўся магутны говар, як гоман узбураных хваль. Трэба верыць, што гэта быў прызнак задавальнення. Тым больш, што ў тую хвіліну пачуў я каля сябе:

— Чуеш, Валодзя, зробім паўлітра?

— Чччаму нхне, — адказаў той.

Калі на сцэне паявілася рослая дзяўчынка, ухарактарызаванай за злую княгіню, нейкая жанчына не вытрымала.

— Кума! — закрычала, — гэта ж ваша Нінка!

— А хто вы думалі?! — з гордасцю адказала кума.

— Будуць з яе людзі, — дадала ёй суседка.

З-за плахты, павешанай замест заслоны, высунулася настаўніца — — рэжысёр пастаноўкі.

— Прашу прысутных аб цішыні! — адазвалася дрыжачым голасам. — Прашу цішэй!

Яе голас расплыўся ў агульным энтузіязме.

— Прашу цішыні! — паўтарыла з мальбою.

На гэта з калідора адказаў ёй магутны, перапіты бас:

«Расцветалі яблані і грушы».

Пастаноўка йшла далей. Энтузіязм у зале рос. Аж урэшце трэба было адказацца ад часткі праграмы. Давялося адкінуць старанна падрыхтаваныя вершы і песні. Яны, нажаль, аказаліся лішнімі. Публіка і так высока ацаніла талент сваіх дзяцей. Так была ўсхвалявана, што забыла іх узнагародзіць хаця б воплескамі.

А адбылося гэта вечарам 19 студзеня ў вёсцы Вулька - Нурэцка, Сямяціцкага павета.

ВІКТАР РУДЧЫК

— Вы даўно чакаеце?

Мал. М. Вайсборда

АШУКАЎ

Аднойчы, будучы ў горадзе, зайшоў Янка ў сталовую і загадаў падаць чай і цукар. Калі яму гэта прынеслі, ён чай выпіў без цукру, а цукар прынёс да хаты і кажа да жонкі:

— Але я ашукаў іх!

Юрка Раманчук
Гушчэвіна

НАПАІЎ

Бацька да сына: «Пайдзі напаі каня»

Пайшоў сын паіць каня. Па нейкім часе вяртаецца.

Бацька: «Напаіў?»

Сын: «Напаіў.»

Бацька: «А чаму храпы сухія?»

Сын: «Бо конь да вады не дастаў».

Мікола Лапінскі
Тынкоўшчына

ГАВАРЫЎ ПРАЗ СОН

Жонка раніцай крычыць на свайго мужа:

— Ізноў ты, душачка, гаварыў праз сон. Няма табе спакою.

— Не гневайся, дарагая, — кажа муж, — калі ж мне гаварыць як не ўначы. То ж у дзень ты і слова не дазволіш сказаць.

Марыя Кахановіч
Белявічы

Спевы Андрэя Самасея сёння ў праграме

ШТО ЗРАБІЦЬ, КАБ У АЎГУСТОВЕ НЕ БЫЦЬ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Прысвячаецца аднаму настаўніку з Бельскага павета

Я нарадзіўся ў вёсцы Аўгустова,
Дзе і дагэтуль мне прыйшлося жыць.
Мне кажуць — роднай тая мова,
Якой я навучыўся гаварыць.

Якой спявала калыханкі маці,
Калі яшчэ ў калысцы я ляжаў,
Якой я карыстаўся ў хаце
І на якой з сябрамі размаўляў.

Якой прыйшлося мне вучыцца ў школе
І веды ў гэтай мове здабываць.
Ці родная яна? У тым ніко?
Мяне ніхто не змог пераканаць

І думаю, мяне ніхто не зможа
Пераканаць, пакуль я буду жыць,
Што гэта мова надта ёсць прыгожай
І што яе павінен я любіць.

Я проста ненавіджу гэтай мовы,
Чаму? Дык нават цяжка мне сказаць.
Хацелася б аднак, каб у Аўгустове
Ёй людзі перасталі размаўляць.

Ды што зрабіць, калі яна ў народзе
Як ад вякоў, жывучая далей.
Яна, як цень за мною заўжды ходзіць
І не магу ніяк пазбыцца ей.

Яна мне сніцца, як у пакаранне,
Спакою не намерана ўжо даць.
Мне нават з гэтай мовай навучання
У школе давялося працаваць.

Таму ў сваёй я вёсцы ды ў павеце.
Усіх, каго хацеў, агітаваў,
Каб у Аўгустове мае і іншых дзеці
Той мовы больш ніхто не навучаў

І ўжо, здаецца, яе пахавалі,
Каб больш ёй тут у школе не бываць,
Аднак такія ёсць, што заважалі
У школе зноў яе уваскрашаць.

Прашу, парайце мне, сябры, талкова,
Што маю я далей ужо рабіць,
Каб тут у школе, у вёсцы Аўгустова,
Той мове больш ніколі ўжо не быць.

АНДРЭЙ САМАСЕЙ

САМААБСЛУГОЎВАННЕ

ГАСЦІНА

Прыехаў кум да кума ў госці. Гаспадар пасадзіў госця за стол, паклаў пачку папярос і ўсё запрашае:

— Куры, кум, куры.

Калі ўрэшце гаспадар выказаў свой жаль па прычыне таго, што не прыехала кума, госць адказаў:

— Даражэнькі куманёк, кума тады прыедзе, калі навучыцца курыць.

Віктар Стэльмашук
Дубляны

ПАДОБНЫ

Адна жанчына купіла ў мясніка свінячую галаву, але не магла прыдумаць, як яе занесці дадому. Урэшце знайшла выхад. Яна паклала яе ў дзіцячы возік, накрыла коўдрай, дзіця ўзяла на рукі і, пхаючы перад сабою возік накіравалася да дому. Па дарозе сустрэла знаёмага. Ён пачаў яе віншаваць, думаючы, што ў яе нарадзілася яшчэ адно дзіця. Пры гэтым ён прыпадняў коўдру, каб пацікавіцца новым патомкам знаёмых. Убачыўшы там задзёрты лыч, ён ад нечаканасці сказаў:

— Ах, мой Божа, зусім падобны да бацькі.

Пятро Кебус
Беласток

«У Белавежы наглядаецца празмерная колькасць зуброў-самцоў». (З газет)

— Ці не будзе ў вас чаго - небудзь для мяне?

Мал. З. Зёмецкі